

Årsrapport

Dnr 106-45463-2015

Dnr 16KS158
2019-01-30

Länsstyrelsen i Stockholms län
stockholm@lansstyrelsen.se

Gävle kommuns utvecklingsverksamhet för romsk inkludering under 2018

Regeringen har i slutet av maj 2016 utsett Gävle kommun tillsammans med Borås, Haninge, Stockholm och Uppsala till utvecklingskommuner för romsk inkludering. Kommunerna får under fyra års tid en halv miljon kronor var för att utveckla metoder för det kommunala arbetet med den tjugoåriga strategin, *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012-2032* (Skr. 2011/12:56). Utvecklingskommunerna ska använda bidraget till att bygga upp en struktur i den kommunala förvaltningen för att förbättra romers inkludering inom områdena utbildning, arbetsmarknad, hälsa, socialtjänst, bostad och civilsamhällets organisering. Romsk delaktighet och inflytande ska säkerställas i utvecklingsarbetet. Kommunerna ska också säkerställa en långsiktighet i arbetet, bland annat genom att integrera utvecklingsarbetet i kommunens ordinarie strukturer och verksamheter.

Utvecklingskommunerna ska årligen rapportera sitt arbete med utvecklingsverksamheten till Länsstyrelsen Stockholm. Utifrån regeringens intentioner med bidragen till utvecklingskommunerna, önskar Länsstyrelsen Stockholm en återrapportering som omfattar följande områden:

1. Strategisk nivå
2. Metodutveckling
3. Romsk delaktighet och inflytande
4. Jämställdhet
5. Mänskliga rättigheter
6. Utmaningar
7. Övrigt

Länsstyrelsen Stockholm önskar även att kommunen har samråd med den romska målgruppen angående innehållet i årsrapporten. Gävle kommun har den 15 januari 2019 anordnat ett öppet samrådsmöte för kommuninvånare med romsk bakgrund för att presentera rapportens innehåll. Deltagarnas kommentarer har tagits med i rapporten och markerats med texten ”kommentarer från den romska målgruppen”.

Arbetets syfte i Gävle kommun

Gävle kommun har i sin ansökan till kulturdepartementet 2016 uttryckt viljan att utveckla sitt arbete i samma riktning som anges i den nationella strategin, *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012-2032* (Skr. 2011/12:56). Kommunens arbete med romsk inkludering syftar ytterst till att säkerställa att kommuninvånare som hör till den romska minoriteten får sina rättigheter tillgodosedda. Kommunen vill kvalitetssäkra att bemötande och service sker på lika villkor för alla kommuninvånare.

I sin ansökan till kulturdepartementet har Gävle kommun formulerat följande utvecklingsbehov:

- Hitta former för ett mer strukturerat samråd med kommunens romer. Flera romer och flera romska grupper behöver involveras i dialogen om arbetets utveckling.
- Skapa förutsättningar för den romska minoriteten att bilda egna lokala organisationer. Enligt strategin har det civila samhällets organisationer en central roll i att bidra till att stärka romers egenmakt, skapa delaktighet, inflytande och att ge romer en röst i det offentliga samtalet.
- Kunskapshöjande insatser för kommunens medarbetare för att garantera ett likvärdigt bemötande. Kunskapen om romer, romsk kultur, levnadssituation och historia i Sverige behöver spridas för att säkerställa att kommunens tjänstemän ska kunna ha ett bemötande som ökar förståelsen och tilliten mellan romer och de kommunala verksamheterna.
- Kommunens verksamheter behöver uppmuntras till dialog med romer och till planmässigt arbete med romsk inkludering.

Utvecklingsbehov som har identifierats utifrån de intervjuer som har gjorts med kommunens romer under hösten 2016 är bland annat följande:

- Hitta nya sätt att informera kommunens romer om sina rättigheter och att sprida allmän samhällsinformation till denna målgrupp.
- Utveckla samarbetet mellan skolan och romska familjer för att säkerställa romska barns rätt till utbildning.
- Hitta sätt att stärka romers möjligheter att behålla och utveckla sitt minoritetsspråk och sin kultur.
- Sprida information om romer, romsk kultur och historia till allmänheten för att motverka diskriminering och fördomar om romer.

1. Strategisk nivå

Hur har kommunen under 2018 arbetat med att bygga upp en långsiktig struktur i den kommunala förvaltningen för att förbättra romers inkludering? Vilka funktioner/förvaltningar har involverats i arbetet?

Gävle kommun har sedan hösten 2016 en styrgrupp för arbetet med romsk inkludering. De mest berörda förvaltningar och bolag har utsett en representant till styrgruppen. Kommunledningskontoret, Utbildning Gävle, Socialtjänst Gävle, Näringsliv och arbetsmarknad Gävle, Kultur och fritid Gävle, Omvårdnad Gävle och Gavlegårdarna ingår i styrgruppen. Styrgruppen

deltog under 2017 i arbetet med att ta fram en handlingsplan för kommunens utvecklingsverksamhet för romsk inkludering 2017-2020. Handlingsplanen arbetades fram i dialog med romska representanter och med processtöd från Emerga Research and Consulting. Efter en remissrunda under hösten 2017 reviderades förslaget och kommunstyrelsen beslutade om handlingsplanen för utvecklingsverksamheten i mars 2018. Styrgruppen har under hösten 2018 gjort en tidsplan för aktiviteterna i handlingsplanen.

Arbetet med romsk inkludering är en del av Gävle kommuns arbete med social hållbarhet. Enheten för social hållbarhet har haft som uppdrag att ta fram ett kommunövergripande program för social hållbarhet. Programmet har skapats för att utveckla och systematisera kommunens arbete med social hållbarhet och för att tydligare integrera säkerställandet av mänskliga rättigheter i kommunens arbete. Nationella minoriteter och romsk inkludering är ett av sakområdena som ingår i programmet. Kommunens sociala hållbarhetsprogram skickades under hösten 2017 ut på remiss. Även styrgruppen för romsk inkludering lämnade in ett antal kommentarer i samband med remissrundan. Sociala hållbarhetsprogrammet beslutades av kommunfullmäktige i december 2018.

Förutom styrgruppen för romsk inkludering har flera sakkunniga och verksamheter i närliggande områden involverats i arbetet under 2018. Från kommunledningskontorets enhet för social hållbarhet har enhetschefen, den strateg som ansvarar för kommunens arbete med nationella minoriteter samt romska samhällsvägledaren aktivt deltagit i och drivit arbetet med utvecklingsverksamhet för romsk inkludering. En strateg med folkhälsokompetens har varit involverad i arbetet med hälsofrämjande aktiviteter för romska kvinnor och flickor. Ett nära samarbete med Gävle bibliotek kring kultur- och läsförfrämjande aktiviteter och läxhjälpverksamhet för den romska målgruppen har byggts upp.

Gävle kommun har när det har varit möjligt involverat arbetet med romsk inkludering i kommunens pågående projekt och processer. Ett exempel på detta är de ungdomsdialoger som genomfördes i slutet av året 2017 inom ramen för kommunens partnerskap med Buffalo City, Sydafrika. Ungdomsdialogerna var en del av ett pågående projekt "Youth Engagement 2016-2018". Syftet med projektet är att unga ska inkluderas i Gävles och Buffalo Citys demokratiska processer. Från Gävle kommun har kultur- och fritidsförvaltningen samt flera av kommunledningskontorets verksamheter (bland annat internationella kontoret och enheten för social hållbarhet) varit involverade i projektet. Ungdomsdialogerna resulterade i en aktivitetslista som kommunen under 2018 har arbetat med och följt upp. En ungdom med romsk bakgrund har även fått möjlighet att delta i ett studiebesök i Sydafrika och fått fördjupa sig i landets historia och arbete med icke-diskriminering.

Gävle kommun genomförde under 2018 en satsning för att öka förstagsängsljarnas valdeltagande. Kommunen rekryterade en grupp unga vuxna över 18 år för att arbeta som unga valambassadörer. Detta eftersom valdeltagandet bland unga är lägre än bland befolkningen i stort. Gävle kommun ville därför särskilt informera unga om hur röstning går till och varför det är viktigt att rösta i allmänna val 2018. Detta gjordes genom att

erbjuda valambassadörer en obligatorisk utbildning och efter det låta dem genomföra utåtriktade aktiviteter på platser där unga vistas, både för att motivera unga att rösta och för att sprida kunskap om hur det går till. I samband med valet 2014 gjordes en liknande satsning och då identifierades språkkompetens som en framgångsfaktor för att brett nå ut till förstagångsväljare i kommunen. Språkkompetens utöver svenska och engelska var därför meriterande i rekryteringen. Under 2018 hade en av kommunens unga valambassadörer romsk språk- och kulturkompetens.

Kommunens romska brobyggare som anställdes 2017 av utbildningsförvaltningen har under våren 2018 deltagit i en uppdragsutbildning för romska brobyggare vid Södertörns högskola. Att skicka brobyggaren till brobyggartutbildningen var från kommunens sida ett försök att skapa stödstrukturer och långsiktighet för brobyggareverksamheten. Tyvärr blev satsningen kortvarig när brobyggaren under hösten 2018 bestämde sig att avsluta sin anställning i kommunen.

2. Metodutveckling

Länsstyrelsen Stockholm vill att varje utvecklingskommun i sin redovisning beskriver hur kommunen har arbetat med metodutveckling under 2018. Kommunen ska redovisa sitt arbete med de fokusområden som nämns i regeringens tjugoåriga strategi: arbetsmarknad, bostad, civilsamhällets organisering, hälsa, socialtjänst, utbildning samt kultur och språk. För varje område vill länsstyrelsen veta:

- 1. vilka metoder kommunen arbetar med,*
- 2. vilka resultat som har uppnåtts,*
- 3. hur metoderna dokumenterats,*
- 4. vilka utvecklingsbehov som finns för kommande år?*

Arbetsmarknad

Metod: Skapa samarbete och nätverk med lokala aktörer inom arbetsmarknadsområde

Näringsliv och arbetsmarknad Gävle ingår i kommunens styrgrupp för romsk inkludering. Kommunens romska samhällsväglare som är placerad i kommunledningskontorets enhet för social hållbarhet har under året varit i kontakt med några verksamheter inom näringslivs- och arbetsmarknadsförvaltningen i frågor som rör romsk inkludering. Samhällsväglaren har även varit i kontakt med Arbetsförmedlingens lokala kontor och diskuterat möjliga sätt att samarbeta i frågor som rör den romska målgruppen.

Utvecklingsbehov: Särskilda infomöten om arbetsmarknadsfrågor har önskats av den romska målgruppen. Möten skulle behöva anordnas i samarbete med relevanta kommunala verksamheter och Arbetsförmedlingen. Lokala romska föreningens kvinnogrupp har önskat workshops om arbetsmarknadsfrågor, intressanta ämnen är till exempel hur man skriver ett CV samt arbetstagarens rättigheter och skyldigheter.

Bostad

Metod: Involvera det kommunala bostadsbolaget i styrgruppen för romsk inkludering

Kommunala bostadsbolaget AB Gavlegårdarna ingår sedan hösten 2016 i kommunens styrgrupp för romsk inkludering. Detta har resulterat i att frågor och kommentarer från den romska målgruppen har kunnat hanteras på ett enkelt sätt.

I slutet av hösten 2018 har AB Gavlegårdarna i samarbete med Boverket genomfört utbildningen "Likabehandling av romer på bostadsmarknaden" för Gavlegårdarnas samtliga ca 200 medarbetare. Utbildningens mål var att öka specifik kunskap om romernas situation på bostadsmarknaden samt generell kunskap om likabehandling, normer och bemötande hos medarbetare. Medarbetarna på AB Gavlegårdarna har fått svara på en utvärderingsenkät kopplat till utbildningen. Kurstillfällena och svaren på utvärderingsenkäten har dokumenterats av Boverket som kommer att analysera resultatet i samband med att satsningen redovisas.

Kommentarer från den romska målgruppen: Positivt att Gavlegårdarna tagit till sig feedbacken och utbildat hela sin personal.

Civilsamhällets organisering

Metod: Skapa samarbete mellan romska föreningar och andra civilsamhällets aktörer och lokala kulturinstitutioner

I slutet av året 2016 bildades en romsk förening i kommunen. Gävles romska förening har under 2018 fortsatt arbeta med bland annat språk-, kultur- och hälsofrämjande aktiviteter. I samarbete med kommunen och andra lokala aktörer har föreningen arbetat med till exempel läxhjälpverksamhet för romska barn och firandet av den internationella romadagen. Särskilt prioriterade i arbetet med aktiviteter har varit barn och unga med romsk bakgrund.

Genom samverkan med andra lokala aktörer har föreningen fått tillgång till lokaler som har kunnat användas för aktiviteter. Studieförbundet Vuxenskolan lokaler har använts till de aktiviteter som kvinnogruppen har anordnat under året. I samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och Gävle kommun driver Gävles romska förening läxhjälpverksamhet för romska barn och ungdomar. Läxhjälpgruppen samlas på Stadsbiblioteket.

Samarbetet med andra aktörer har resulterat i att den relativt nybildade föreningen har fått möjlighet att vara med att skapa större projekt både lokalt och nationellt. Ungdomar från Gävles romska förening har varit med att skapa en konstutställning "Idag är jag rom" på Läns museet Gävleborg. Gävles romska förening har i samarbete med Romska ungdomsförbundet fått bidrag från Allmänna Arvsfonden för att skapa en romsk app. Appen Ung & Rom har lanserats under 2018.

Kvinnorna och flickorna inom Gävles romska förening har skapat en kvinnogrupp och utsett en kvinnogrupsledare. Kvinnogrupsledaren har under 2018 fått möjlighet att åka på studiebesök tillsammans med

kommunens romska samhällsvägledare. Studiebesöken har varit ett sätt att förbereda ett större studiebesök för kvinnogruppen genom att säkerställa att man hittar rätt typ av aktivitet eller utställning att besöka med gruppen. Kvinnogrupsledaren och samhällsvägledaren har besökt Hälsinglands museum och utställningen "Drömmen om skolan – om romers kamp för utbildning" och åkt till Göteborg för att träffa kvinnoföreningen Trajosko Drom. Möjligheten att träffa en driven och livskraftig romsk kvinnoförening uppskattades och gav inspiration till kvinnogruppens arbete i Gävle.

Kommunledningskontoret har under året haft dialog med enstaka representanter från två andra romska grupper, finska romer och resandefolket. Nyfikenhet verkar finnas hos flera romska grupper för att starta egna lokalföreningar. Medarbetare från kultur- och fritidsförvaltningens föreningsstöd har involverats i dialogen för att säkerställa att de intresserade får relevant stöd och information om hur man går vidare för att starta en förening.

Utvecklingsbehov: En utmaning för lokala romska föreningar är att hitta långsiktiga former och hållbar finansiering till fortsatt arbete med kultur-, språk- och hälsofrämjande aktiviteter för den romska målgruppen. Det vore positivt om flera romska grupper startade lokala föreningar i kommunen.

Kommentarer från den romska målgruppen: Firandet av den internationella romadagen den 8 april har särskilt uppskattats av kommunens romer.

Hälsa

Metod: Kvinnogruppen och hälsofrämjande aktiviteter för romska kvinnor och flickor

Gävles romska förening och Gävle kommun samarbetade under 2017 med Romska ungdomsförbundet för att utbilda unga romer till hälsoinspiratörer. Deltagarnas engagemang resulterade i att det skapades en kvinnogrupp inom Gävles romska förening. Kvinnogruppen har själv utsett en ledare som har fått som uppgift att få igång, planera och organisera kvinnogruppens träffar samt att informera kvinnor och tjejer om kommande aktiviteter.

Länsstyrelsen i Stockholms län beviljade i slutet av 2017 ett bidrag på 30 000 kr till fortsatta hälsofrämjande insatser för romska kvinnor. Medlen tilldelades till Gävle kommun för att i samverkan med den lokala romska föreningen stärka och fortsätta att ge stöd till den romska kvinnogruppen. Syftet med bidraget har enligt beslutet varit att möjliggöra fortsatt stöd för kvinnogruppen för att entusiasmen, sammanhållningen och engagemanget skulle bestå och att kvinnogruppen skulle kunna utvecklas och ha kraft att driva sina frågor långsiktigt.

För att tillsammans med målgruppen kunna planera innehållet av satsningen anordnade Gävle kommun ett planeringsmöte för kvinnogruppen i slutet av april. Från Gävle kommun deltog ansvarig enhetschef, strateg och romska samhällsvägledare. Kommunen hade beställt en tolk som tolkade mellan svenska och romani chib/arli. Det var 15 romska kvinnor och tjejer från två olika romska grupper som deltog i mötet. På mötet önskade deltagarna utbildningstillfällen om kvinnohälsa och psykisk ohälsa och kvinnogruppen

bestämde att de ville satsa på att provträna i små grupper (antingen på ett gym eller att simma) under sommarperioden. Sammanlagt 14 romska kvinnor och flickor deltog i träningsaktiviteter under sommaren.

Efter dialog med kommunen erbjöd Region Gävleborg kvinnogruppen möjlighet att komma på studiebesök i verksamheter som arbetar inom de områden som önskades av kvinnogruppen (kvinnohälsa och psykisk ohälsa). Under hösten 2018 genomfördes ett studiebesök på en barnmorskemottagning och ett studiebesök på en ungdomsmottagning planeras under våren 2019 i samarbete med Region Gävleborg.

Vad har satsningen givit målgruppen romska kvinnor och tjejer i vår kommun?

- Gemenskap och glädje.
- Bestämmanderätt och egenmakt.
- Möjlighet att öva allt det praktiska som hör till föreningslivet - att välja ledare, skriva bidragsansökningar, mötesformer och att fatta beslut som en större grupp.
- Inspiration till hälsosamma levnadsvanor.
- Möjlighet att få mer kunskap om hälsorelaterade teman som önskats av målgruppen, till exempel kvinnohälsa, och möjlighet att besöka relevanta verksamheter inom Region Gävleborg.
- Inspiration - möjlighet att träffa en driven och livskraftig romsk kvinnoorganisation och kunna inspireras av deras arbete.

Vad har satsningen givit kommunen?

- Möjlighet att kunna ha dialog med romska kvinnor och skapa ett närmare samarbete med romska kvinnor.
- Möjlighet att kunna involvera flera romska kvinnor och tjejer i olika åldrar i arbetet.
- Mer kunskap och insikter om romska kvinnors och tjejers behov inom hälsoområdet.
- Möjlighet till samverkan med Region Gävleborg i frågor som rör romers hälsa. Gemensam planering där kommunens ansvariga tjänstepersoner för romsk inkludering, nationella minoriteter, folkhälsa samt tjänstepersoner från Region Gävleborg varit involverade.

Med hjälp av bidraget från Länsstyrelsen Stockholm har Gävle kommun betalat ut en liten ersättning till kvinnogrupsledaren för sammanlagt tio träffar. Aktiviteterna som kvinnogruppen har genomfört under 2018 med stöd av bidraget är ett firande för romska kvinnor och flickor i samband med den internationella kvinnodagen den 8 mars, matlagningsträffar för romska kvinnor och flickor, prova på träning under sommaren samt ett studiebesök till Göteborg. 13 kvinnor och flickor från kvinnogruppen besökte Göteborg den 17 november 2018 för att se föreställningen "En oförglömlig historia" på Stora Teatern i Göteborg. Föreställningen skildrar det romska folkets historiska resa och beskriver både mörkret och kampen för överlevnad men även den starka gemenskapen och livskraften, lust och glädje som hållit gruppen vid liv genom

förföljelse och utanförskap. Föreställningen bygger på ett projekt som den Göteborgsbaserade romska kvinnoföreningen Trajosko Drom driver.

Arbetet med hälsofrämjande insatser för romska kvinnor och flickor och användning av bidraget från Länsstyrelsen Stockholm har i oktober 2018 rapporterats till Länsstyrelsen Stockholm. Kvinnor från den lokala kvinnogruppen har i slutet av 2018 intervjuats av webbplatsen Minoritet.se som har skrivit en artikel om satsningen.

Utvecklingsbehov: Att hitta långsiktiga former för hälsofrämjande insatser för den romska målgruppen, gärna i samarbete med Region Gävleborg.

Kommentarer från den romska målgruppen: Det har varit mycket trevligt att få umgås med bara kvinnor och tjejer och lära känna varandra bättre. Föreställningen som kvinnogruppen såg i Göteborg var jättebra. Det var häftigt att se så många olika romer på scenen, lära sig mer om romers historia och berättelser. Föreställningen berättade hela romers historia, det var jobbigt på ett bra sätt att se den. Träning skulle kvinnorna vilja fortsätta med och även en regional träff för romska kvinnor och flickor önskas av målgruppen.

Socialtjänst

Metod: Infoträffar för den romska målgruppen

Kommunens socialtjänst har under året aktivt arbetat med att skapa dialog med kommunens romer. Under hösten 2017 höll socialtjänstens fältgrupp ett första informationsmöte för den romska målgruppen och ytterligare två infomöten genomfördes under 2018. På träffarna presenterade socialtjänstens familjestöd och mottagningsenhet sin verksamhet samt svarade på deltagarnas frågor.

Deltagarna uppskattade möjligheten att kunna samlas och träffa socialtjänsten. Frågor ställdes även gällande mycket känsliga ämnen som till exempel omhändertagande av barn. Förtroende för socialtjänsten var låg hos de deltagare som deltog i mötet men samhällsvägledaren upplever att mötena bidrog till en ökad förtroende mellan den romska målgruppen och socialtjänstens verksamheter. Romer som deltog i mötena bytte kontaktuppgifter med socialtjänstens medarbetare. Den här typen av ganska informella infoträffar som anordnas utanför ordinarie kontorstid upplevs öka förståelsen och tilliten mellan romer och de kommunala verksamheterna.

Kommentarer från den romska målgruppen: Att bygga upp förtroende för kommunen och socialtjänsten tar tid, det händer inte över natten. Det är viktigt att fortsätta med den här typen av träffar där romer får träffa medarbetare från kommunens verksamheter.

Metod: Kunskapshöjande insatser för personalen

Socialtjänsten anordnade en intern utbildningseftermiddag den 27 april om den nationella minoriteten romer och arbetet med romsk inkludering. Utbildningen anordnades inom ramen för förvaltningens ”kunskapsforum” som är återkommande utbildningstillfällen för socialtjänstens personal och där medarbetare från socialtjänstens olika enheter deltar. I

utbildningseftermiddagen om romsk inkludering deltog 22 medarbetare från socialtjänstens olika verksamheter.

Efter utbildningstillfället skickades det ut en utvärderingsenkät till alla deltagare varav 13 svarade på enkäten. De svarandena var nöjda med utbildningen och dess innehåll (i skalan 1-5 fick utbildning i medelsnitt betyget 4). Utifrån de svaren som deltagarna har lämnat i samband med utvärderingen kan konstateras att flera utbildningstillfällen och mer information om flera olika romska grupper önskas. Det önskas även en bredare bild av romers situation och att det skulle konkretiseras hur socialtjänsten kan hjälpa, stötta och bidra till inkludering. Deltagarna önskar att bland annat följande frågor skulle lyftas fram i fortsatta kunskapshöjande insatser för socialtjänstens personal: På vilket sätt kan socialtjänsten bli bättre i socialt arbete med romer? Hur upplever romer kontakten med socialtjänsten? Vad är deras förväntningar? Vad blir svårt? Ska socialtjänsten arbeta annorlunda med romer? I så fall på vilket sätt?

Omvårdnad Gävle har under sex veckors tid visat Läns museet Gävleborgs utställning ”Idag är jag rom” i sina gemensamma lokaler på Magasinsplan 19. I samband med utställningen har två lunchföreläsningar med samhällsvägledaren anordnats för förvaltningens tjänstepersoner.

Kommentarer från den romska målgruppen: Bra med kunskapshöjande insatser för personalen.

Utbildning

Metod: Brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens inom grundskolan

Utbildning Gävle har under året haft en romsk brobyggare som har arbetat inom grundskolan. Brobyggaren har varit placerad i en verksamhet som heter SAX och som arbetar särskilt med att möjliggöra för unga med komplex problematik i socialt utsatta livssituationer att nå högre måluppfyllelse i skolan. SAX-gruppen har för närvarande som fokus att arbeta med elever med problematisk skolfrånvaro och arbetar aktivt med samverkan mellan skolan, socialtjänsten och det privata nätverket. Den romska brobyggaren har haft en särskilt utsedd kontaktperson inom socialtjänsten.

Brobyggaren har med sin kommunala anställning varit en förebild för romska barn. Brobyggaren har under våren 2018 arbetat först och främst med kunskapshöjande insatser om romer och romers historia för högstadieelever och skolpersonal. Föreläsningar har anordnats på två skolor, en kommunal och en friskola, och ca 540 elever har lyssnat på föreläsningen. Brobyggaren har även träffat SO-lärare och berättat om den romska minoriteten. Elever och lärare har lämnat in positiv feedback gällande föreläsningarna – ämnet har för många varit relativt okänt men enligt kommentarerna har det varit bra och intressant att via föreläsningen få lära sig mer om romernas historia. Föreläsningarna har bidragit till att sprida kunskap om den nationella minoriteten romer och dess historia till skolelever och -personal i kommunen. Under hösten 2018 har brobyggaren arbetat med rastaktiviteter.

Kommunen har i januari 2019 lämnat in en redovisning om brobyggarsatsningen till Skolverket och Socialstyrelsen.

Kommentarer från den romska målgruppen: Hjälp och stöd för romska barn inom skolan behövs. Romska barn behöver en brobyggare som arbetar inom skolan och som elever kan kontakta i sina frågor. Deltagarna kommenterar att de är besvikna för att skolan inte har anställt en ny brobyggare efter att brobyggaren slutat.

Metod: Study group och romska förebilder för barn

I samband med behovsinventeringen under hösten 2016 lyftes det fram önskemål om läxhjälp för romska barn och unga. Gävles romska förening inledde under 2017 ett samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och kommunen för att skapa läxhjälp för målgruppen romska elever. Syftet med läxhjälpgruppen "study group" har varit att ge stöd för romska elever vid läxläsning och att locka dem till biblioteket. Aktiviteten har ett läsfrämjande och identitetsförstärkande syfte genom att barnen aktivt har arbetat med högläsning och även fått upptäcka litteratur på romani chib.

Study group har anordnats 19 gånger under året på Stadsbiblioteket i Gävle. En gymnasielärare och kommunens romska samhällsvägleddare har funnits på plats i läxläsninggruppen. Viktigt i verksamheten har varit att få barnen känna sig välkomna i biblioteket och uppleva att biblioteket också är till för dem. Biblioteket har tagit emot gruppen väl och gruppens närvaro i biblioteket har bidragit till bland annat ökad kunskap om den romska målgruppen i bibliotekets verksamhet och ett synliggörande i det offentliga rummet. Under våren höll en bibliotekarie en skrivarverkstad för deltagarna i läxhjälpgruppen för att inspirera barnen att skriva egna texter. Under hösten har även yngre barn involverats i läxhjälpgruppens arbete för att locka småbarnsfamiljer med romsk bakgrund till biblioteket.

En viktig del av study group-metoden har varit motiverande samtal med romska barn och att göra barnen delaktiga i verksamhetens utveckling. Under året har bland annat ämnen som vikten av bra betyg, modersmålsundervisning samt kommunens roll och ansvar diskuterats.

Vad tycker barnen som deltar i läxhjälp är bra med verksamheten?

- De upplever att de har fått hjälp med sina läxor (t.ex. läxor i NO, svenska, engelska, matematik, uppsatsarbete).
- De har lärt sig nya ord både på svenska och på engelska.
- Läraren är duktig på att förklara uppgifterna.
- Det är bra att många barn kommer till läxhjälp och att man är förebilder för varandra och känner varandras stöd.

Vad ser vi för resultat?

- Deltagande barnens intresse för att besöka biblioteket har ökat.
- Study group har skapat nyfikenhet hos de deltagande barnen för att läsa böcker, skriva texter, läsa/skriva även på romani chib.
- Barnen som deltar i läxhjälp deltar även i modersmålsundervisningen i skolan.

- Verksamheten har skapat en ökad medvetenhet om vikten av utbildning, lyckad skolgång och bra betyg hos de deltagande barnen.
- Romska barn har börjat umgås med varandra och vågar drömma om framtiden.
- Flera barn är öppna om sin romska identitet.

Gävles romska förening har även aktivt arbetat med att ordna möten med människor i olika professioner som barnen är intresserade av så att barnen kan få förebilder inom de yrken som intresserar dem. Förebilder har bjudits in till study group och även till träffarna med föreningens ungdomsgrupp. I januari anordnades en föreläsning med Mirelle Gyllenbäck som arbetar som utvecklingsledare på Länsstyrelsen Stockholm. Ungdomsgruppen har i februari besökt en jurist med romsk bakgrund i Uppsala samt fått möjlighet att delta i en rättegång. Ungdomsgruppen har i mars varit på studiebesök hos brandkåren och polisen i Gävle. Antalet deltagare i dessa föreläsningar och studiebesöken har varierat mellan 10-15 barn och unga.

Hur har metoden dokumenterats? Intervjuer med deltagare i läxhjälpgruppen har under hösten 2018 spelats in av kommunens kommunikationsavdelning i syfte att göra en kort informationsfilm om verksamheten. Samhällsvägladaren och strategen har i november 2018 informerat om metoden i samband med en nätverksträff för det kommunala nätverket för romsk inkludering och presentationen har spridits till medlemmarna i det kommunala nätverket. En utvärdering har gjorts tillsammans med barnen som deltar i study group i slutet av vårterminen. Samhällsvägladaren har sammanställt svaren och barnens kommentarer och materialet finns sparat.

Utvecklingsbehov: Det är viktigt att fortsätta och utveckla arbetet med läxhjälp och fortsätta hitta förebilder för romska barn och unga. Ungdomarna önskar läxhjälp även för elever på gymnasienivå.

Kommentarer från den romska målgruppen: Studiebesök för barn och ungdomar har uppskattats. Det har varit mycket bra att det finns en lärare på plats i läxhjälp. Deltagarna har fått mycket hjälp med sina läxor och ett bättre självförtroende. Det har varit viktigt att läsa högt för varandra. Study group har inspirerat några att börja läsa mer. Roligt att kommunen ville göra intervjuer med deltagarna.

Metod: Samhällsvägladaren fungerar som en länk mellan romska ungdomar och KAA/Ung i Gävle

Kommunen har enligt skollagen ett aktivitetsansvar för ungdomar i kommunen som inte har fullföljt eller påbörjat sin gymnasieutbildning och som inte fyllt 20 år. Kommunen ska arbeta för att ungdomarna erbjuds aktiviteter som syftar till att de närmar sig studier. Kommunledningskontoret har under 2018 inlett ett samarbete med Utvecklingscentra som arbetar med det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) och samhällsvägladaren har under året fungerat som en länk mellan romska ungdomar och KAA/Ung i Gävle. Samarbetet har resulterat i att kommunen har kommit i kontakt med vissa ungdomar som kommunen inte tidigare har lyckats nå. Samhällsvägladaren har kunnat hjälpa verksamheten med att informera romska ungdomar om vilka möjligheter som finns att studera vidare.

Samhällsvägledaren och strategen har även föreläst för en grupp ungdomar och personal på Utvecklingscentra om nationella minoriteter och romsk inkludering.

Utvecklingsbehov: Samarbetet mellan samhällsvägledaren och Utvecklingscentra behöver fortsätta och stärkas för att säkerställa att information om kommunens stöd till denna målgrupp når ut till romska ungdomar.

Kommentarer från den romska målgruppen: Samhällsvägledarens roll är ovärderlig, han är väldigt viktig. Det har hänt mycket tack vare hans arbete och engagemang! Viktigt han får möjlighet att fortsätta arbeta med sitt uppdrag. Det är viktigt att romer får information om sina rättigheter. När man vet vilka rättigheter man har är det lättare att stå på sig och att kräva sina rättigheter, till exempel gällande modersmål i skolan.

Språk och kultur

Metod: Information och kunskapshöjande insatser

Eftersom romer har varit en ganska osynlig grupp i kommunen har det initialt varit viktigt att på olika sätt arbeta för att synliggöra romers lokala närvaro och att sprida information om romer som en av Sveriges nationella minoriteter. Gävle kommun och andra lokala aktörer har under året aktivt arbetat med kunskapshöjande insatser om romer och romsk inkludering.

Den romska minoriteten har under året synliggjorts bland annat via kunskapshöjande insatser, kulturaktiviteter och genom flaggning med den romska flaggan den 8 april. Några exempel på föreläsningar, informations- och utbildningstillfällen som anordnades under året:

- En föreläsning på Stadsbiblioteket i samband med den internationella romadagen den 8 april: två kvinnliga journalister från Sveriges Radios Radio Romano föreläste om den romska kulturen, traditioner och sin egen uppväxt och skolgång.
- En föreläsning med Jon Pettersson den 5 september på Stadsbiblioteket. Föreläsningen handlade om romernas långa historia i Sverige.

Kommunen har medvetet valt föreläsare från olika romska grupper för att synliggöra att romer i Sverige inte är en homogen grupp.

Kommunstyrelsen har i mars fått en kort presentation av arbetet med romsk inkludering och kommunens handlingsplan för utvecklingsverksamheten. Samhällsvägledaren och strategen har under året besökt olika lokala aktörer – föreningar, utbildningsföretag och folkhögskolor – för att föreläsa om nationella minoriteter och arbetet med romsk inkludering. Bland annat har blivande undersköterskor utbildats i ämnet.

Kommunens invånarantal gick under 2017 över 100 000 invånare och detta firades med en fotoutställning "100 gävlebor". Kommunens romska samhällsvägledare valdes med till utställningen vilket också bidrog till att synliggöra kommuninvånare med romsk bakgrund. Foton och information om

utställningen har under året spridits via kommunens sociala medier och samhällsvägledarens foto har placerats i ett köpcentrum centralt i Gävle.

Kommentarer från den romska målgruppen: Bra att sprida kunskap om romer, viktigt att fortsätta med föreläsningar. Viktigt även att flagga med romska flaggan. Det vore bra om kommunen och staten i samband med den 8 april skulle sprida kunskap om den nationella minoriteten romer till exempel via sociala medier.

Metod: Involvera romska barn och unga i arbetet med romsk inkludering

Det övergripande målet för regeringens strategi för romsk inkludering är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom. Regeringen skriver i sin strategi att det är särskilt viktigt att prioritera levnadsvillkoren för barn och unga för att säkerställa att den nya generationen romer får bättre förutsättningar och möjligheter. (Skr. 2011/12:56, s. 10, 25) Det har därför varit viktigt att prioritera romska barn och unga i kommunens arbete med utvecklingsverksamhet för romsk inkludering.

Romska barn och unga har involverats i arbetet på flera olika sätt. Det har anordnats särskilda träffar och verksamheter för barn och unga i olika åldrar. Till exempel läxhjälp, föreläsningar, kulturaktiviteter och dialogmöten. Syftet med träffarna har varit att informera unga romer om deras rättigheter, att stärka deras kulturella identitet och att ge dem möjlighet till delaktighet och inflytande i det lokala arbetet med romsk inkludering. För att romska barn och unga skulle ha samma möjligheter som icke-romska barn har träffarna anordnats i offentliga miljöer som är till för alla – till exempel i bibliotek- och museimiljöer. Detta för att romska barn och unga skulle bli vana vid att besöka bibliotek, museer och andra kulturinstitutioner och känna sig trygga i dessa miljöer. Romska barn och unga har fått lyfta fram sina önskemål och behov, de har aktivt deltagit i planeringen av verksamheten och deras behov har styrt det lokala arbetets utveckling.

3. Romsk delaktighet och inflytande

Hur har romsk delaktighet och inflytande säkerställts i kommunens utvecklingsarbete under 2018? Har kommunen brobyggare eller liknande funktioner? Har kommunen en samrådsgrupp/romskt råd?

Medarbetare med romsk språk- och kulturkompetens har varit avgörande för att kunna arbeta tillsammans med den romska målgruppen. Kommunen har under 2018 haft två anställda med denna kompetens kopplat till arbetet med romsk inkludering: en samhällsvägledare som arbetar i enheten för social hållbarhet på kommunledningskontoret och en brobyggare inom utbildningsförvaltningen. Samhällsvägledaren har under 2018 arbetat på heltid och varit ansvarig för att samordna insatserna kopplade till kommunens utvecklingsverksamhet för romsk inkludering. Han har arbetat bland annat med information, kommunikation, dialog och metodutveckling och varit sammankallande för styrgruppen samt fungerat som ordförande på styrgruppens möten.

Kommunen har under året involverat flera romska representanter och flera romska grupper i styrgruppens arbete. Kvinnogrupsledaren har representerat kvinnogruppen på vissa möten med kommunen och de ungdomar som Romska ungdomsförbundet har utbildat till unga ambassadörer har aktivt deltagit i styrgruppens arbete. Även andra romska representanter har medverkat i styrgruppens arbete under 2018.

Kommunen har utvecklat sin verksamhet utifrån de önskemål och behov som identifierades i samband med intervjuer med romska kommuninvånare. Denna inventeringsfas var en väldigt viktig grund för fortsatt arbete. Samhällsvägledaren har haft ett dialogmöte med målgruppen i slutet av våren för att följa upp vad de tycker om genomfört arbete samt för att informera om brobyggarens uppdrag inom grundskolan. Kommunen har haft ett dialogmöte kopplat till hälsofrämjande insatser för romska kvinnor för att tillsammans med målgruppen planera insatserna. Kommunen har även möjliggjort vissa satsningar, till exempel föreläsningar och workshops, för att involvera flera romer och flera romska grupper i arbetet.

Romska representanter från tre olika romska grupper har under året deltagit i styrgruppens möten. Kommunen har under 2018 haft samtal med kommuninvånare från fem olika romska grupper.

4. Jämställdhet

Konkretisera hur kvinnor/män, flickor/pojkar har nåtts av olika insatser under 2018? I vilken utsträckning kvinnor/män, flickor/pojkar nås eller kan nås av olika insatser?

Under hösten 2016 intervjuade Gävle kommun 97 kommuninvånare med romsk bakgrund om deras behov och erfarenheter kopplat till fokusområden i regeringens strategi för romsk inkludering. Inventeringen har varit en viktig grund för fortsatt planering av kommunens arbete med romsk inkludering. Av de romer som kommunen intervjuade för sin inventering var 62 % män och 38 % kvinnor. Romer i Gävle berättade i intervjuerna om sina erfarenheter av diskriminering och fördomar. För många var det självklart att man inte var öppen om sin romska identitet bland människor som man inte känner. 72% av intervjuade romska kvinnor och 38% av intervjuade romska män svarade nej på frågan om man vågar berätta för någon som man inte känner att man är rom.

Romska män visade ett mer aktivt intresse för intervjuer än romska kvinnor. Romska kvinnor svarade även oftare att de inte var öppna med sin romska identitet. Barn, unga och kvinnor är särskilt prioriterade grupper i kommunens arbete med romsk inkludering och aktivt arbete med dessa målgrupper har resulterat i att både kvinnor, barn och unga är i dag mycket aktiva i kommunens arbete. Utmaningen är i dagsläget att de vuxna männen inte är aktiva i samma utsträckning som kvinnor, barn och unga.

Under 2018 har romska kvinnor och flickor varit en särskilt prioriterad målgrupp för arbetet med hälsofrämjande insatser. Cirka 30 romska kvinnor och flickor i Gävle kommun har deltagit i aktiviteterna under 2018. Åldern på deltagarna har varit mellan cirka 14 och 60 år. Männen har visat intresse för

hälsofrämjande insatser, motsvarande de aktiviteter som genomfördes för kvinnor under året.

I aktiviteterna för barn och unga har flickor deltagit i större utsträckning än pojkar. Av barn och unga som deltagit i läxhjälpgruppen är 42 % pojkar och 58 % flickor. Av ungdomar och unga vuxna som varit med att skapa konstutställningen på länsmuseet är 38 % pojkar/män och 62 % flickor/kvinnor. Av deltagare i ungdomsgruppen för romsk inkludering är 25 % pojkar och 75 % flickor.

5. Mänskliga rättigheter

På vilket sätt grundar sig arbetet i kommunen på mänskliga rättigheter? Hur säkerställer kommunen särskilt principen om icke-diskriminering? Beskriv arbetet utifrån dels strategisk nivå och dels utifrån de insatser som ni genomfört.

Kommunens arbete med romsk inkludering syftar ytterst till att säkerställa att kommuninvånare som hör till den romska minoriteten får sina rättigheter tillgodosedda. Kommunen vill kvalitetssäkra att bemötande och service sker på lika villkor för alla kommuninvånare.

Kommunen arbetar rättighetsbaserat med romsk inkludering. Viktigt är att säkerställa att kommunens verksamhet inte stänger ut någon och att alla får tillgång till verksamheten på lika villkor. Kommunen har inlett arbetet med utvecklingsverksamhet för romsk inkludering med att involvera målgruppen/rättighetsbärarna samt att identifiera hinder som finns för romer i Gävle för att inte få sina rättigheter tillgodosedda.

Arbetet med romsk inkludering ses i Gävle kommun som en del av kommunens arbete med social hållbarhet. Syftet med kommunens sociala hållbarhetsprogram är att utveckla och systematisera kommunens arbete med social hållbarhet men även att tydligare integrera säkerställande av mänskliga rättigheter i kommunens arbete. Sociala hållbarhetsprogrammets fyra programområden är: trygghet, jämställda och jämlika villkor, delaktighet och inflytande samt icke-diskriminering. I kommunens handlingsplan för utvecklingsverksamhet för romsk inkludering har målsättningarna formulerats i ett rättighetsspråk.

Arbetet med MR-principen icke-diskriminering har bland annat handlat om att samla in kunskap om den diskriminering som kommunens romer möter samt att synliggöra situationen lokalt. Ett konkret exempel på detta arbete är samarbetet med Länsmuseet Gävleborg som under våren möjliggjort för romska ungdomar att skapa en konstutställning "Idag är jag rom". Romska ungdomar har via skapande fått möjlighet att reflektera över sin kulturella bakgrund, sin identitet samt den diskriminering som romer möter. Tack vare utställningen har teman som diskriminering, fördomar, identitet och behovet av att dölja sin kulturella identitet lyfts fram även i lokalmedia.

6. Utmaningar

Vilka utmaningar har kommunen haft i arbetet med romsk inkludering under 2018?

En central utmaning är att hitta långsiktiga lösningar och hållbara strukturer för arbetet. Uppdraget som utvecklingskommuner har är brett och många olika verksamheter behöver involveras i arbetet. En utmaning i kommunens arbete med romsk inkludering är att få organisationens verksamheter hitta sin roll och ta sitt ansvar för arbetet. Även fokus på mänskliga rättigheter och på den nationella minoriteten romers rättigheter är relativt nytt för organisationen. Fortsatta satsningar behövs för att sprida kunskap om nationella minoriteters rättigheter, den romska minoriteten och mänskliga rättigheter i den kommunala kontexten.

Ur kommunens synvinkel är det beklagligt att brobygggarutbildningen är kopplad till en medarbetare och att organisationen förlorar därmed möjligheten till utbildningen och bidraget om medarbetaren bestämmer sig att gå vidare.

En praktisk utmaning som påverkat arbetet under 2018 är att det är svårt att hitta föreläsare och lokala aktörer som har möjlighet att medverka under helgtid. Utbildningar för den romska målgruppen önskas ofta anordnas just under helgerna.

För lokala romska föreningar är det en utmaning att kunna hitta finansiering till sina kultur-, språk- och hälsofrämjande aktiviteter och säkerställa en hållbar ekonomi. En viktig utmaning är även att involvera flera romska grupper och även de romer som inte är föreningsaktiva i kommunens arbete med romsk inkludering.

Kommentar från den romska målgruppen: Den romska minoriteten har inte varit organiserad, det tar tid att lära sig hur föreningslivet och möteskulturen fungerar.

7. Övrigt

Finns det något annat som ni vill att Länsstyrelsen/regeringen bör känna till om ert arbete?

Romernas tillvaro i Sverige har under århundraden präglats av diskriminering och utanförskap. Det lokala arbetet med regeringens strategi är omfattande och komplext. Det tar tid att skapa effektiva metoder och långsiktiga strukturer för arbetet, sprida kunskap om romer och arbeta för att invånare med romsk bakgrund skulle känna förtroende för kommunen. Fortsatta satsningar på det lokala arbetet med strategin behövs.

Eeva Östberg
Strateg social hållbarhet
Administrativa avdelningen

Abedin Denaj
Samhällsvägledare
Administrativa avdelningen